

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi merimieslain
81 §:n ja merimiesten vuosilomalain 17 §:n muuttami-
sesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi merimieslakia ja merimiesten vuosilomalakia. Mainittujen lakien mukaan työntekijällä on laissa säädetyissä tapauksissa oikeus vapaaseen kotimatkaan tai muuhun matkaan ylläpitoineen. Matkojen järjestämisvelvollisuus on työnantajalla, mutta matkojen kustannuksista vastaavat sekä työnantaja että valtio puoliksi kumpikin. Työnantaja voi hakea valtionosuutta matkoista aiheutuneisiin kustannuksiin kymmenen vuoden yleisen vanhentumisajan kuluessa.

Merimieslakia ja merimiesten vuosilomalakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että työnantajan oikeus saada matkakustannuksista korvausta valtiolta raukeaisi, jollei niitä ole haettu yhden vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana oikeus korvaukseen on syntynyt.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

1.1. Merimieslaki

Merimieslain (423/1978) 52 §:ssä säädetään työntekijän oikeudesta vapaaseen kotimatkaan ja ylläpitoon hänen työsopimuksensa päättyessä muualla kuin hänen kotimaansa satamassa. Pykälän mukaan oikeus on Suomessa asuvalla työntekijällä ja työntekijällä, joka on Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalainen silloin, kun hänen työsuhteensa on jatkunut vähintään kuusi kuukautta. Oikeutta ei kuitenkaan ole silloin, kun työntekijällä olisi viimeksi kuluneen kolmen kuukauden aikana ollut mahdollisuus irtisanoa työsopimuksensa päättymään jossakin kotimaan satamassa. Vapaata kotimatka-oikeutta rajoittaa myös pykälän 2 momentin säännös, jonka mukaan työntekijän on säilyttääkseen oikeuden vapaaseen kotimatkaan työsuhteen päättymispäiväksi ilmoitetun päi-

vän jälkeen jatkettava työtä, jos aluksen arvioidaan kuukauden kuluessa saapuvan satamaan, josta kotimatka voidaan järjestää huomattavasti halvemmin kustannuksin. Työntekijän on työsopimuksensa irtisanoessaan tai purkaessaan samalla pyydyttävä vapaata kotimatkaa.

Pykälän 4 momentin mukaan työntekijän, jonka työsuhte on päättynyt, vapaasta kotimatkasta aiheutuvat kustannukset suoritetaan puoleksi valtion ja puoleksi työnantajan varoista. Vastaavasti tällaisen työntekijän tilalle tulleen uuden työntekijän matkasta aiheutuvat kustannukset suoritetaan puoleksi valtion ja puoleksi työnantajan varoista.

Lain 53 §:n mukaan työntekijällä, joka on irtisanonut työsopimuksen 46 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuna tartuntataudin tai sodanvaaran johdosta tai joka on vastavasta syystä tullut lomautetuksi, on oikeus vapaaseen matkaan ylläpitoineen lähimmälle paikkakunnalle, jolla työsopimus olisi voinut päättyä työnantajan irtisanomana. Niiden

työntekijöiden matkoista aiheutuvista kustannuksista, jotka asuvat Suomessa tai ovat Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaisia, vastaavat puoleksi työnantaja ja puoleksi valtio.

Työntekijällä on niin ikään oikeus vapaaseen matkaan ylläpitöineen isyys- tai vanhempainvapaan taikka hoitovapaan yhteydessä sekä silloin, kun hänen työnsopimuksensa on päättynyt lain 3 a §:n koeaikasäännöksen nojalla. Myös näissä tapauksissa vapaista matkoista aiheutuvista kustannuksista vastaavat työnantaja ja valtio puoleksi kumpikin.

Työntekijöiden edellä mainittuihin säännöksiin perustuvien vapaiden matkojen järjestäminen kuuluu työnantajalle. Työnantaja myös suorittaa matkasta aiheutuvat kustannukset, minkä jälkeen työnantaja voi hakea valtiolta valtionosuutta työntekijän vapaasta matkasta ja ylläpidosta aiheutuneista kustannuksista.

Valtionosuuden hakemiselle ei ole säädetty erityistä vanhentumisaikaa. Näin ollen varustamat ovat voineet jättää hakemuksensa kymmenen vuoden kuluessa kustannusten syntymisestä.

Kymmenen vuoden vanhentumisaika on osoittautunut budjettiteknisesti ongelmalliseksi. Määrärahojen tarpeen vuosittainen arviointi on ollut vaikeaa, kun hakemuksia on kohdistettu samanaikaisesti useina vuosina syntyneiden matkakustannusten korvaamiseen. Kun valtionosuuksiin budjetoitu raha ei ole riittänyt ennakoimattomien, useisiin vuosiin kohdistuneiden kustannusten vuoksi, valtionosuksien maksaminen on edellyttänyt lupamenettelyä arviomäärärahan ylittämisestä.

Vanhentumisaikaa ehdotetaan lyhennettäväksi yhteen vuoteen siten, että työnantajan oikeus saada korvausta valtiolta raukeaksi, jollei korvausta ole haettu yhden vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana oikeus korvaukseen on syntynyt. Säännös ehdotetaan lisättäväksi lain 81 §:ään uudeksi 2 momentiksi.

Korvausten vanhentumisaajan lyhentäminen vuoteen merkitsisi sitä, että sekä valtion talouden että varustamoiden työntekijöiden vapaista matkoista aiheutuvat kustannukset kohdentuisivat oikean suuruisina siihen vuoteen, jolloin kustannukset syntyvät. Säännös

ei aiheuttaisi muutoksia työntekijän oikeuteen saada vapaa kotimatka laissa säädettyissä tapauksissa.

1.2. Merimiesten vuosilomalaki

Merimiesten vuosilomalain (433/1984) 16 §:n mukaan vuosilomaan oikeutetulla työntekijällä on pykälässä tarkemmin säädettyin perustein oikeus vapaaseen matkaan ylläpitöineen sille paikkakunnalle, jonka satamassa loma on annettava sekä paluumatkaan takaisin alukselle loman päätyttyä. Lain 17 §:n mukaan edellä tarkoitettujen matkojen järjestämisvelvollisuus on työnantajalla ja niistä aiheutuvat kustannukset maksetaan puoleksi työnantajan ja puoleksi valtion varoista. Matkoista aiheutuvien kustannusten valtionosuutta työnantaja voi hakea valtiolta kymmenen vuoden kuluessa kustannusten syntymisestä.

Vastaavilla perusteilla kuin merimieslain 81 §:ää ehdotetaan muutettavaksi, ehdotetaan, että merimiesten vuosilomalain 17 §:n 2 momenttiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan työnantajan oikeus saada työntekijän vapaista matkoista aiheutuneista kustannuksista korvausta valtiolta raukeaa, jollei niitä ole haettu yhden vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana oikeus korvaukseen on syntynyt.

2. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Merimieslain 81 §:n ja merimiesten vuosilomalain 17 §:n muutoksilla ei muutettaisi työntekijän oikeutta vapaisiin kotimatkoihin ja muihin laissa säädettyihin matkoihin. Säännösmuutokset eivät siten vaikuta kotimatkoista aiheutuvien kustannusten määrään toisaalta valtiolle eikä myöskään varustamoille.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu työministeriön yhteydessä toimivassa merimiesasiain neuvottelukunnassa, jossa merenkulun työmarkkinajärjestöt ovat edustettuina. Neuvottelukunnan esitys on yksimielinen.

4. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun ne on hyväksytty ja vahvistettu. Lakien voimaantulo edellyttää riittävän tehokkaan tiedotuksen järjestämistä varustamoille.

Jotta säännökset eivät vaikuttaisi takautuvasti työnantajan oikeuteen saada korvausta jo ennen lakien voimaantuloa syntyneistä matkakustannuksista, sekä merimieslakiin että merimiesten vuosilomalakiin ehdotetaan otettavaksi siirtymäsäännös, jonka mukaan ennen lain voimaantuloa syntyneeseen työn-

antajan oikeuteen saada korvausta valtion varoista sovellettaisiin näiden lakien voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä yleisestä kymmenen vuoden vanhentumisajasta. Jotta siirtymäaika ei venyisi kohtuuttoman pitkäksi, ehdotetaan, että työnantajan olisi haettava valtiolta korvausta ennen näiden lakien voimaantuloa syntyneistä matkakustannuksista viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2002.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**merimieslain 81 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 7 päivänä kesäkuuta 1978 annetun merimieslain (423/1978) 81 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

81 §

*Työnantajan oikeus saada korvaus valtion
varoista*

Työnantajan oikeus saada korvausta valtiolta 52 §:n 4 momentissa, 53 §:n 3 momentissa ja 54 §:n 3 momentissa tarkoitetuista työntekijän kotimatkasta aiheutuvista kustannuksista raukeaa, jollei niitä ole haettu yhden vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana oikeus korvaukseen on syntynyt.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa syntyneeseen työnantajan oikeuteen saada korvausta valtion varoista sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Työnantajan on kuitenkin saatavan raukeamisen uhalla haettava korvausta valtiolta ennen tämän lain voimaantuloa syntyneistä saatavista viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2002.

2.

Laki**merimiesten vuosilomalain 17 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 1 päivänä kesäkuuta 1984 annetun merimiesten vuosilomain (433/1984) 17 §:n 2 momentti seuraavasti:

17 §

*Vapaiden matkojen kustannukset ja matkojen
 järjestäminen*

Edellä 16 §:ssä tarkoitetut matkat järjestää työnantaja. Työnantajan oikeus saada 1 momentissa tarkoitetuista kustannuksista korvausta valtiolta raukeaa, jollei niitä ole haettu yhden vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana oikeus korvaukseen on syntynyt.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa syntyneeseen työnantajan oikeuteen saada korvausta valtion varoista sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Työnantajan on kuitenkin saatavan raukeamisen uhalla haettava korvausta valtiolta ennen tämän lain voimaantuloa syntyneistä saatavista viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2002.

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 2000

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ministeri *Jan-Erik Enestam*

2.

Laki**merimiesten vuosilomalain 17 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 1 päivänä kesäkuuta 1984 annetun merimiesten vuosilomain (433/1984) 17 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

17 §

Vapaiden matkojen kustannukset ja matkojen järjestäminen

Edellä 16 §:ssä tarkoitetut matkat järjestää työnantaja.

Edellä 16 §:ssä tarkoitetut matkat järjestää työnantaja. *Työnantajan oikeus saada 1 momentissa tarkoitetuista kustannuksista korvausta valtiolta raukeaa, jollei niitä ole haettu yhden vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana oikeus korvaukseen on syntynyt.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa syntyneeseen työnantajan oikeuteen saada korvausta valtion varoista sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Työnantajan on kuitenkin saatavan raukeamisen uhalla haettava korvausta valtiolta ennen tämän lain voimaantuloa syntyneistä saatavista viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2002.